

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 141/03-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Daniela Švábyho a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Štefana Ogurčáka na neverejnom zasadnutí 18. februára 2004 prerokoval prijatú sťažnosť Mgr. M. K., bytom B. B., zastúpenej advokátom JUDr. O. Z., Advokátska kancelária, L. M., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 566/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 566/00 **p o r u š i l** právo Mgr. M. K., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Mgr. M. K. **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava II povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Mgr. M. K. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 8 800 Sk (slovom osemtisícosemsto slovenských korún), ktorú je Okresný súd Bratislava II povinný vyplatiť advokátovi JUDr. O. Z., Advokátska kancelária, L. M., na jeho účet do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 141/03-12 z 20. augusta 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť Mgr. M. K., bytom B. B., (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. O. Z., Advokátska kancelária, L. M., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava II („ďalej aj „okresný súd“) v konaní o zaplatenie pôžičky 500 000 Sk s príslušenstvom vedenom pod sp. zn. 16 C 566/00 na ďalšie konanie.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala, aby ústavný súd okrem vyslovenia porušenia práva, aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy prikázal okresnému súdu v predmetnej veci konať bez zbytočných prietáhov, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, aby jej priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 63 000 Sk a náhradu trov právneho zastúpenia.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: Okresný súd Bratislava II, zastúpený jeho poverenou predsedníčkou, vyjadrením sp. zn. Spr. 2063/03 z 12. septembra 2003 a sťažovateľka, zastúpená svojím právnym

zástupcom, stanoviskom z 20. októbra 2003 doplneným 17. februára 2004 (v ktorom okrem vyčíslenia trov konania navrhol, aby ústavný súd rozhodol na základe dôkazov predložených účastníkmi „... bez potreby podrobného preštudovania spisu, nachádzajúceho sa na okresnom súde ...“).

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

II.

Ústavný súd 3. septembra 2003 požiadal okresný súd o predloženie súdneho spisu sp. zn. 16 C 566/00. V odpovedi z 2. októbra 2003 okresný súd zdôvodnil nepredloženie požadovaného spisu nutnosťou písomného vypracovania rozsudku (z 1. októbra 2003), jeho doručenia účastníkom a vyčkaním na uplynutie lehoty na podanie odvolania.

Na opätovnú žiadosť ústavného súdu zo 7. januára 2004 okresný súd 23. januára 2004 oznámil, že vo veci bolo podané odvolanie a spis bude predložený Krajskému súdu v Bratislave.

Vychádzajúc z doterajšieho priebehu konania vo veci sp. zn. 16 C 566/00 zhodne prezentovaného oboma účastníkmi konania v sťažnosti a aj vo vyjadrení okresného súdu a následnom stanovisku právneho zástupcu sťažovateľky nepovažoval ústavný súd za nevyhnutné zisťovať priebeh a stav konania nahliadnutím do predmetného súdneho spisu a pri svojom rozhodovaní vychádzal z už uvedených písomných prejavov účastníkov konania.

Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností, ako aj z vyjadrení účastníkov konania ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci.

Sťažovateľka uviedla, že 6. decembra 2000 (podľa okresného súdu 12. decembra 2000) podala okresnému súdu žalobu o zaplatenie pôžičky 500 000 Sk s príslušenstvom. Dňa 30. marca 2001 vyzval okresný súd sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku, ktorý sťažovateľka zaplatila 15. mája 2001.

Na 29. november 2001 bol vo veci stanovený termín pojednávania, ktorý sa z dôvodu neúčasti odporcu a práceneschopnosti zákonnej sudkyne (Mgr. A. Č.) odročil na neurčito.

Z dôvodu odchodu zákonnej sudkyne na materskú dovolenku v apríli 2002 bola vec sp. zn. 16 C 566/00 pridelená na vybavenie sudkyňi JUDr. G. S., ktorá však od januára 2003 nevykonávala funkciu sudcu z dôvodu jej pracovného pridelenia na Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky.

Po doriešení personálneho obsadenia okresného súdu bola vec pridelená zákonnej sudkyňi JUDr. A. S., ktorá určila vo veci termín pojednávania na 1. október 2003.

Na pojednávaní konanom 1. októbra 2003 rozhodol okresný súd rozsudkom, proti ktorému bolo podané 25. novembra 2003 odvolanie.

III.

1. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa odseku 2 citovaného článku ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa odseku 3 citovaného článku ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom“.

2. Sťažovateľka žiadala vyslovenie porušenia vyššie označeného základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázanie okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných priet'ahov, priznanie primeraného finančného zadost'účinenia vo výške 63 000 Sk a náhrady trov jej právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

Okresný súd vo svojom vyššie citovanom vyjadrení k opodstatnenosti prijatej sťažnosti vykonal chronologický prehľad jednotlivých procesných úkonov, doterajší priebeh konania odôvodnil personálnymi problémami (pracovná neschopnosť a následný nástup zákonnej sudkyne na materskú dovolenku, ako aj pridelením ďalšej sudkyne na výkon práce na Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky) a konštatoval „... Z uvedeného je zrejmé, že vo veci vznikli priet'ahy v konaní, ktoré však majú výlučne objektívny charakter a nevznikli subjektívnym zavinením konkrétneho sudcu“.

Právny zástupca sťažovateľky vo svojom stanovisku k vyjadreniu okresného súdu nenamietal pravdivosť tvrdení prednesených okresným súdom v jeho vyjadrení (týkajúcich sa priebehu konania) a trval na dôvodoch uvedených v sťažnosti.

Sťažovateľka podala okresnému súdu viacnásobne (4. marca 2002, 5. júna 2002, 13. marca 2003) sťažnosť na prieťahy v konaní v zmysle príslušných ustanovení zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov, no tieto nevedli k efektívnej náprave.

K sťažnosti ústavnému súdu sťažovateľka pripojila odpoveď okresného súdu sp. zn. Spr. 2013/02 zo 14. marca 2002 na jej sťažnosť na prieťahy v konaní, v ktorej predseda okresného súdu uviedol, že „... musím s poľutovaním konštatovať, že túto (sťažnosť) považujem za dôvodnú...“, ako aj odpoveď okresného súdu sp. zn. Spr. 2063/03 zo 17. apríla 2003 na jej ďalšiu sťažnosť na prieťahy v konaní, v ktorej (odpovedi) poverená predsedníčka okresnému súdu konštatovala, že „... som vo veci zistila prieťahy v konaní ...“.

3. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľku (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

3. 1. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predmetom posúdenia tejto sťažnosti je konanie okresného súdu o vrátenie pôžičky, ktoré sa začalo v decembri 2000 a doteraz nie je právoplatné ukončené. Okresný súd v danej veci určil dve pojednávania, z ktorých prvé určené na 29. november 2001 bolo odročené na neurčito (z dôvodu neúčasti odporcu a pracovnej neschopnosti sudkyne) a na druhom pojednávaní 1. októbra 2003 (prvom

realizovanom) bolo vo veci meritórne rozhodnuté v prospech sťažovateľky. Okresný súd teda vo veci meritórne rozhodol (v dôsledku podaného odvolania rozhodnutie doteraz nie je právoplatné) po dvoch rokoch a desiatich mesiacoch.

Ústavný súd zo skutočností uvádzaných okresným súdom nezistil v súčasnom štádiu konania žiadnu takú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver takej zložitosti posudzovanej veci, ktorá by mohla negatívne ovplyvniť doterajší priebeh konania o nej. Vyššie uvedené rozhodnutie veci na jedinom pojednávaní v zásade len na základe prednesov účastníkov toto konštatovanie ústavného súdu len potvrdzuje .

3. 2. Pokiaľ ide o „správanie“ sťažovateľky v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným prieťahom.

3. 3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej občianskoprávnej veci, pričom zbytočné prieťahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu.

Vychádzajúc z predloženej sťažnosti a k nej pripojených dokumentov, ako aj zo stanovísk účastníkov konania ústavný súd konštatoval prieťahy v období od 29. novembra 2001 (odročené pojednávanie) do 1. októbra 2003 (pojednávanie vo veci), keď okresný súd nevykonal žiadne úkony smerujúce k rozhodnutiu v merite veci (resp. bol nečinný) počas 22 mesiacov.

Okresný súd túto dobu nečinnosti, ktorá nebola vyvolaná správaním sťažovateľky, ospravedlňoval rizikovou graviditou – nástupom zákonnej sudkyne na materskú dovolenku a opakovanými personálnymi zmenami.

Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že nie každý zistený prieťah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (pozri napr. rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 128/03 z 25. júna 2003 a v ňom cit. predchádzajúcu judikatúru ústavného súdu). Takto napr. ústavný súd s ohľadom na okolnosti danej veci neprihliadol pri skúmaní prieťahov na obdobie nečinnosti okresného súdu počas dovolenky a práceneschopnosti zákonnej sudkyne v trvaní siedmich mesiacov (I. ÚS 76/03), resp. počas práceneschopnosti vyvolanej rizikovou graviditou zákonnej sudkyne a jej nástupom na materskú dovolenku (I. ÚS 23/03). V okolnostiach danej veci bolo možné tento prieťah okresného súdu z tohto dôvodu ospravedlniť najdlhšie do apríla 2002.

Na ospravedlnenie nasledujúceho obdobia nečinnosti okresného súdu (až do 1. októbra 2003) však ústavný súd už ďalší ústavne relevantný dôvod nezistil. V tejto súvislosti ústavný súd už uviedol (pozri napr. I. ÚS 23/03), že nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prieťahy, a to len v tom prípade, ak sa za tým účelom prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie napadnutých vecí bez zbytočných prieťahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote. Z vyjadrenia zástupkyne okresného súdu nevyplýva prijatie takýchto opatrení v súvislosti s uvádzanými personálnymi zmenami. Zistenú nečinnosť okresného súdu bolo preto potrebné v súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu považovať v dĺžke jedného roka a piatich mesiacov za „zbytočný prieťah“ v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy.

Vzhľadom na vyššie uvedené ústavný súd vyslovil, že okresný súd v predmetnom konaní porušil právo sťažovateľky, aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prieťahov zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené v bode 1 tohto rozhodnutia.

4. S prihliadnutím na skutočnosť, že okresný súd vo veci meritórne rozhodol

1. októbra 2003, nepovažoval ústavný súd za potrebné prikázať okresnému súdu konať tak, aby nedochádzalo k porušovaniu práva garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ako sa to sťažovateľka v petite svojej sťažnosti dožadovala.

5. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadost'učinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala z dôvodu, že „Nerozhodnutím Okresného súdu Bratislava II v danej veci po uvedení dobu som ako podnikateľka stratila akúkoľvek možnosť disponovať s uvedenými finančnými prostriedkami, ako aj s úrokmi, ktoré sa odd'ávaním konania stále zvyšujú, a tým som stratila aj možnosť zúčastňovať sa na obchodných transakciách, čím som začala strácať na dôveryhodnosti v obchodných vzťahoch. Táto strata na dôveryhodnosti mala za následok poškodenie môjho dobrého mena v obchodných stykoch“, finančné zadost'učinenie „ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch“ vo výške 63 000 Sk.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy primerané finančné zadost'učinenie, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02). Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia vychádzal ústavný súd z ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde a s prihliadnutím na všetky okolnosti zakladajúce namietané porušenie označeného práva, ako aj na predmet sporu v napadnutom občianskoprávnom súdnom konaní uznal podľa zásad spravodlivosti za odôvodnené priznať sťažovateľke primerané finančné zadost'učinenie v rozsahu 20 000 Sk.

V tejto súvislosti ústavný súd nemohol prihliadnuť na tvrdenie sťažovateľky, že „Nerozhodnutím (...) stratila akúkoľvek možnosť disponovať s uvedenými finančnými

prostriedkami, ako aj s úrokmi, ktoré sa oddiaľovaním konania stále zvyšujú, a tým som stratila aj možnosť zúčastňovať sa na obchodných transakciách, čím som začala strácať na dôveryhodnosti v obchodných vzťahoch“. Ústavný súd totiž pri úvahe o výške primeraného finančného zadosťučinenia nemôže v žiadnom prípade špekulovať o tom, s akým výsledkom posudzované súdne konanie môže skončiť (mutatis mutandis I. ÚS 23/03, I. ÚS 146/03).

6. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd priznal sťažovateľke úhradu odmeny právneho zástupcu za dva úkony právnej pomoci, a to prevzatie a prípravu zastúpenia, ako aj spísanie sťažnosti ústavnému súdu. Podľa takto určených kritérií sú trovy právneho zastúpenia za dva úkony právnej pomoci vo výške 8 800 Sk (za jeden úkon 4 270 Sk a režijný paušál 128 Sk), ktoré ústavný súd zaviazal okresný súd uhradiť právnenému zástupcovi sťažovateľky.

Keďže sťažovateľka v konaní uspela, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je odôvodnená aplikácia ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde a že požadovaná náhrada trov právneho zastúpenia zodpovedá platným právnym predpisom (§ 13 ods. 8, § 16 a § 18 s aplikáciou § 1 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb).

7. Vzhľadom na ustanovenie čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. februára 2004